

DİL ARAŞTIRMALARI

Journal of Language Studies

Yıl: 15, Dönem: 2021/Güz, Sayı: 29

ISSN 1307-7821 | e-ISSN 2757-8003

YAYIN DEĞERLENDİRME

Review

Mimarlık Göstergebilimi

Eco, Umberto (2019). *Mimarlık Göstergebilimi* (Çev.: Fatma Erkman Akerson). İstanbul: Daimon. 128 s. ISBN: 978-605-65-5885-6.

İsmail Ekici

Doktora Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eskişehir / Türkiye

e-posta i.ekici@outlook.com

orcid 0000-0001-6941-6731

Atrf

Citation

Ekici, İsmail (2021). Mimarlık Göstergebilimi.
Dil Araştırmaları, 29: 245-248

Başvuru

Submitted

05.09.2021

Revizyon

Revised

23.09.2021

Kabul

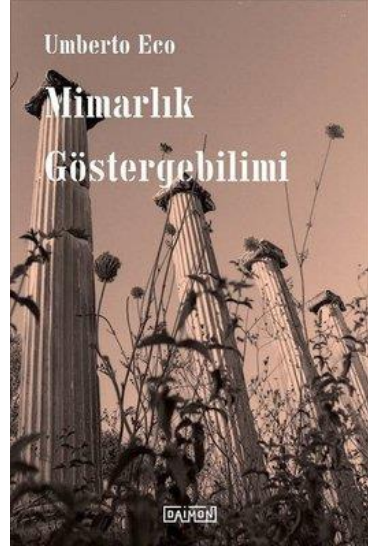
Accepted

23.09.2021

Çevrimiçi Yayın

Published Online

30.11.2021

Göstergebilim, dil ve dil dışı göstergelerin anlamlarını ve anlam örüntülerini ortaya çıkarmaya çalışan üst-dil özelliğine sahip bir disiplindir. Göstergebilimin çalışma alanı bakımından sınırlarının oldukça geniş olması, hemen hemen her alanda göstergebilimsel çalışmaların yapılmasını mümkün kılmaktadır. Başta dil bilimi olmak üzere antropoloji, arkeoloji, sosyoloji, müzik, sinema ve reklam alanları bu noktada sayılabilecek başlıca alanlardır. Bu kitabın seçilmesinin temel sebepleri arasında göstergebilim penceresinden tahminlerin ötesinde olan mimarinin ele alınmış olmasıdır. Göstergebilim alanında yetkin ve birçok eser vermiş olan Umberto Eco'nun

La Struttura Assente eserinin belli bölümlerinin ve yazarın kitap hakkındaki farklı kaynaklarda yer alan görüşlerinin çevirisini teşkil eden kitap, mimarinin ve mimari yapıların göstergebilim bakımından sahip olduğu anlam ve işlev değerlerini esas almaktadır. Genel göstergebilim ilkeleri ve göstergebilimin oturtulduğu anlam katmanlarıyla başlayan kitap altı bölümden oluşur. Bu bölümler şunlardır: **1. Mimari ve İletişim (17-22); 2. Mimari Gösterge (23-33); 3. Mimari Bildirişim ve Tarih (35-46); 4. Mimari Şifreler (47-54); 5. Kitle İletişimi Olarak Mimari (55-60); 6. Dış Şifreler (61-78).** Kitapta, bölümlerin dışında kalan başlıklar da yer almaktadır: **1. Mimari Bir Gösterge Olarak /Sütun/ ve Bileşenler (83-110); 2. Gösterge Oluşturmanın Yolları (111-126).** Çevirmenin göstergebilim üzerine genel bilgiler verdiği *Giriş* bölümünden sonra Eco'nun konuyla ilgili görüşlerinin yer aldığı ve bölümlerin hem başlangıcı hem de ana başlığı sayılabilecek *İşlev ve Gösterge* başlığıyla beraber kitabın asıl konusuna giriş yapılmıştır.

Mimari ve İletişim (17-22) bölümünde mimari yapıların zaman içerisinde ne şekilde gösterge hâline geldiği ve somut bir özellikten sıyrılarak kavramsal bir özellik taşıması anlatılmıştır. Göstergeyi oluşturan etmenlerden kültürün, mimari yapı üzerindeki etkisi ve zamana ve deneyime bağlı olarak oluşan mimari göstergenin iletişim değeri ele alınmıştır. Ele alınan konunun örneklendirilmesi insanlığın ilk evrelerinden itibaren kullanılmış olan mimari yapılar üzerine olmuştur.

Mimari Gösterge (23-33) bölümünde mimari göstergelerin belirlenmesi ve belirlenen göstergelerin düz anlam ve yan anlam ilişkileri açıklanmıştır. Mimari yapıların uyarı veya ileti taşıyıp taşıyamalarına bağlı olmadığı, mimarinin bizzat uyarının kendisi olduğu üzerinde durulmuştur. Oluşturulan veya var olan mimari yapıların kültürel veriler rehberinde anlam kazanması sonucu her göstergenin muhakkak somut bir gösterilene sahip olmasının gerekmediği; kavramsal-gösterilen ve somut-gösterilen arasındaki seçimin işleve bağlı olduğu üzerine görüşler aktarılmıştır. Ayrıca düz anlamlama ve yan anlamlama durumuna etki eden göndermelerin kültürel ve ideolojik tabanlı olduğu açıklanarak biçimin işlevle olan ilişkisi de ele alınmıştır.

Mimari Bildirişim ve Tarih (35-46) bölümünde mimari anlamdaki göstergelerin işlev ve yan anlam bakımından sahip olduğu ve olabileceği değerler aktarılmıştır. Düz anlamın birinci işlev, yan anlamın ise ikinci işlev olarak ele alındığı bu kısımda hiçbir işlevin birbirinden üstün ve değerli olmadığı belirtilir. Tarihsel süreçte mimari yapıların işlevlerinde etkili olan özellikler üzerinde durulmuş ve işlev değiştirme ile ilgili örnekler verilmiştir. Formların retorik ve ideoloji bakımından anlamsal değişimleri ve gelişimleri, göstergeye yeni gösterilenler kazandırmasının yanında eski gösterilenlere de devamlılık sağlayacağı ama işlev olarak değişkenlik gösterilebileceği bu bölümde detaylı şekilde anlatılmıştır.

Mimari Şifreler (47-54) bölümünde mimarlığın şifrelerinde göz önünde bulundurulması gereken ilkeler ve mimarlığın şifrelerinin sözdizimsel-kurgusal ve anlambilimsel olarak hangi açıdan ele alınabileceği üzerinde durulmuştur. Mimari şifrelerin sınıflandırılması için verilen özelliklerle birlikte mimari yapıların gerçekte ne ifade ettiği ve anlamsal olarak mimarlıktan ne beklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca mimarinin dil ile olan ilişkisine bu bölümde değinilmiştir.

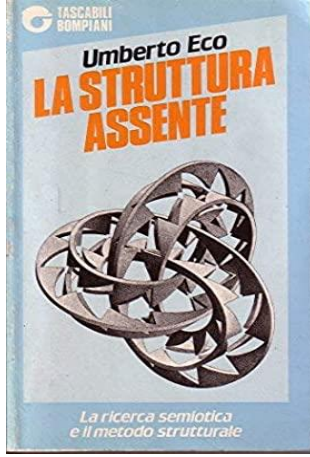
Kitle İletişimi Olarak Mimarlık (55-60) bölümü, mimarlığın kitle iletişimindeki rolü temelinde oluşturulmuştur. Mimari, mimarinin dili, etkisi, mimarinin iletişim şekli ve ikna ediciliği gibi konular bu bölümde açıklanmıştır. Mimarinin ideolojik yapısı ve amacının yanında eski şifreler ve yeni şifreler arası geçiş sürecinin düz anlam ve yan anlam bakımından değeri de ele alınmıştır.

Dış Şifreler (61-78) bölümünde, mimari ile ilgili önermeler, sınıflandırmalar, antropolojik sistem ve mimarinin diğer disiplinlerle olan ilişkisi verilmiştir. Mimarinin yenilik düşünürken dikkat etmesi gerekenler belirtilerek mimari yapı planının gerçekleşmesinden sonra sahip olabileceği anlamsal değerler için uyarılar aktarılmıştır. Ayrıca mimarinin antropolojik sistem içerisindeki yeri ve işlevinin yanında beden dili ve mesafelerin mimarideki yansımaları açıklanmıştır. Son olarak ise anlatılanlar için Brasilia Katedrali örneği verilmiştir.

Mimari Bir Gösterge Olarak /Sütun/ ve Bileşenler (83-110) olarak adlandırılan bu bölüm kitapla ve yazarla bağlantılı bir kaynağın asıl kitapla ilgili kısımlarının çevirisinden oluşur. Eco'nun, kitabı hakkındaki açıklamaları ve mimarlıkla ilgili ele alınması gereken kriterlerin verilmesinin yanında bütün göstergelimin çalışmalarında kullanılacak bir yöntem sunulur. Mimarlıkta mekân kavramının oluşumu ve özellikleri, mimari anlamdaki mekânın bağlam içerisinde gösterilen bakımından değişebilirliği ele alınmıştır. Sütun hakkında alıntılanan bir makale üzerinden sütunların mimarlık, tarih, toplum ve insan için ne ifade ettiği ve nasıl hem şekil hem de anlam değişikliğine uğradığının yanı sıra sütunların yatay ve düşey kesitteki özellikleri ve işlevleri aktarılmıştır.

Gösterge Oluşturmanın Yolları (111-126) başlığı altında Eco, mimarlık için göstergenin işlevi konusunda Hjelmslev'in bölümlendirilmesine dayanan bir tanımlama ve sınıflandırma önerisi sunar. Genel olarak dilsel göstergelerden hareketle mimari yapılar için de geçerli olabilecek gösterge oluşturma yollarının açıklamalarının yapıldığı bu bölümde, mimarideki anlamların araştırılmasında kültürle beraber göstergenin oluşum sürecinin de incelenmesinin gerekliliği vurgulanır.

Kitap genel olarak değerlendirildiğinde; mimarinin ve mimari göstergelerin alışılmış gösterge biçimlerinden sıyrılmayı sağladığından ve özellikle birbirinden uzak alanlar gibi görünen dil biliminin ve mimarinin birbiriyle olan ilişkisini ele almasından dolayı kitabın önemli bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Eser, mimarinin iletişimsel yönünü ve değerini ele alması bakımından zengin bir anlam ve düşünce zeminine oturtulmuştur. Soyut anlamda derin sayılabilecek olan bu özellik, mimari gibi kategorik somutluğa sahip bir alan için örnek yapıların görsellerinin eksikliğiyle de dikkat çeker. Kitap, göstergelimin dil ve dil dışı göstergelerinin anlamının incelendiği alan tanımlanmasının karşılığını vermektedir. Mimari yapılar, dil, iletişim ve anlam noktasında bakış açısı geliştirmek ve zenginleştirmek için kaynak olarak kullanılacak değerdedir. Ayrıca göstergelimde mimari üzerine çalışmaların yapıldığını göstermesi bakımından bu kitabın dilimize çevrilmesi de özellikle önem kazanmaktadır. Kitabın çevirisini yapan Fatma Erkman Akerson ve basımını yapan Daimon Yayınları, alan yazına yaptıkları bu önemli katkıdan dolayı teşekkürü hak etmektedirler.

Original Yayın